

PAPILDOMA INFORMACIJA 2023-08-10 DSK POSĖDŽIUI

Pranešimo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai apie darbuotojo priėmimą į darbą prieš 1 val. teikimo galimybės

Toks pasiūlymas dar ankstyvas ir sprendimas galėtų būti priimtas tuomet, kai skaidriai dirbančio asmens identifikavimo kodas (toliau – Kodas) būtų išplėstas visiems sektoriams.

Kodo tikrinimas palengvino darbą kontroliuojant nelegalų darbą statybos sektoriuje ir turėjo įtakos dirbančių nelegaliai asmenų statybų sektoriuje skaičiaus mažėjimui. 2022 m. Valstybinė darbo inspekcija atliko 2 677 inspektavimų statybos sektoriuje tai yra 22,6 % daugiau lyginant su 2021 m., tačiau nustatė 12 % mažiau asmenų, dirbančių nelegaliai (1 007). Taip pat užsieniečių dirbančių nelegaliai statybose skaičius sumažėjo nuo 309 (2021 m.) iki 166 (2022 m.), t. y. daugiau nei 46 %.

Siekiant mažinti nedeklaruoto darbo mastą statybos sektoriuje, didinti šio sektoriaus saugumą, skatinti rangovams atidžiau rinktis subrangovus, o statybą vykdančiams rangos būdu – rangovus, taikyti papildomus atrankos kriterijus, įvertinti socialinės atsakomybės aspektu, ir galimas rizikas, 2024 m. pabaigoje numatoma įteisinti darbo laiko statybos sektoriuje deklaratyvą Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos informacinėje sistemoje. Šiuo metu su suinteresuotomis institucijomis ir Trišalėje taryboje atstovaujančiomis profesinių sąjungų organizacijoms ir darbdavių organizacijomis yra derinamas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymo „Dėl 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įtraukios darbo rinkos plėtros programos pažangos priemonės Nr. 09-001-02-03-05 „Tobulinti kovos su nelegaliu ir nedeklaruotu darbu priemonės“ aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ projektas¹. Pastabos ir pasiūlymai laukiami iki rugpjūčio 17 d.

Kitų ES valstybių narių praktika dėl juridinio asmens vadovo atsakomybės už nelegalų darbą

Europos Komisijos Komunikate „Dėl 2009 m. birželio 18 d. Direktyvos 2009/52/EB, kuria numatomi sankcijų ir priemonių nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams būtiniausi standartai, taikymo“² yra pateikiama informacija tik apie finansinių ir baudžiamųjų sankcijų taikymą fiziniams ir juridiniams asmenims ES valstybėse narėse, nerodant, ar sankcija taikoma ir juridinio asmens vadovui ar kitam atsakingam asmeniui. Tik Nyderlanduose (toliau – NL) atveju numatyta, kad NL Baudžiamajame kodekse numatyta galimybė juridinius asmenis patraukti baudžiamojon atsakomybėn. Sankcijos gali būti taikomos juridiniams asmenims, taip pat *vadovams*.

2023 m. pavasarį, tarpininkaujant nacionalinei ryšių palaikymo pareigūnei Europos darbo institucijoje Airinei Dobužinskienei, buvo surinkta informacija apie baudas už darbo įstatymų pažeidimus ir nedeklaruotą darbą, kuris atitinka nelegalų darbą kaip sunkiausią darbo įstatymų pažeidimą pagal LT teisę, keliose ES valstybėse narėse:

Fines.pdf

Suomijoje (toliau – FI) dauguma su patikrinimais susijusių sankcijų taikomos baudžiamajame procese. Tai reiškia, kad daugeliu atvejų FI darbo inspekcijos prašo policijos ištirti teisės pažeidimus.

¹ [DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTRO 2022 M. BIRŽELIO 10 D. ĮSAKYMO NR... \(lrs.lt\)](#)

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0592>

Policija arba teismas sprendžia galutinį baudžiamojo proceso rezultatą. Jei rezultatas yra baudos *darbdavio atstovui*, tuomet jos dydis bus nustatomas *atsižvelgiant į už šį pažeidimą atsakingo asmens metines pajamas*.

Bulgarijoje (BG) baudos už darbo įstatymų pažeidimus neskiria nuo baudų už atvejus, kai dirbama be darbo sutarties ir (ar) nepranešus socialinio draudimo įstaigai (tokie pažeidimai vertinami kaip darbo įstatymų pažeidimai). Baudos darbdaviui – nuo 767 iki 7 670 Eur (už pakartotinumą – nuo 7 670 iki 10 230 Eur) ir *atsakingam asmeniui* – nuo 511 iki 5 110 Eur (už pakartotinumą – nuo 2 557 iki 5 110 Eur).

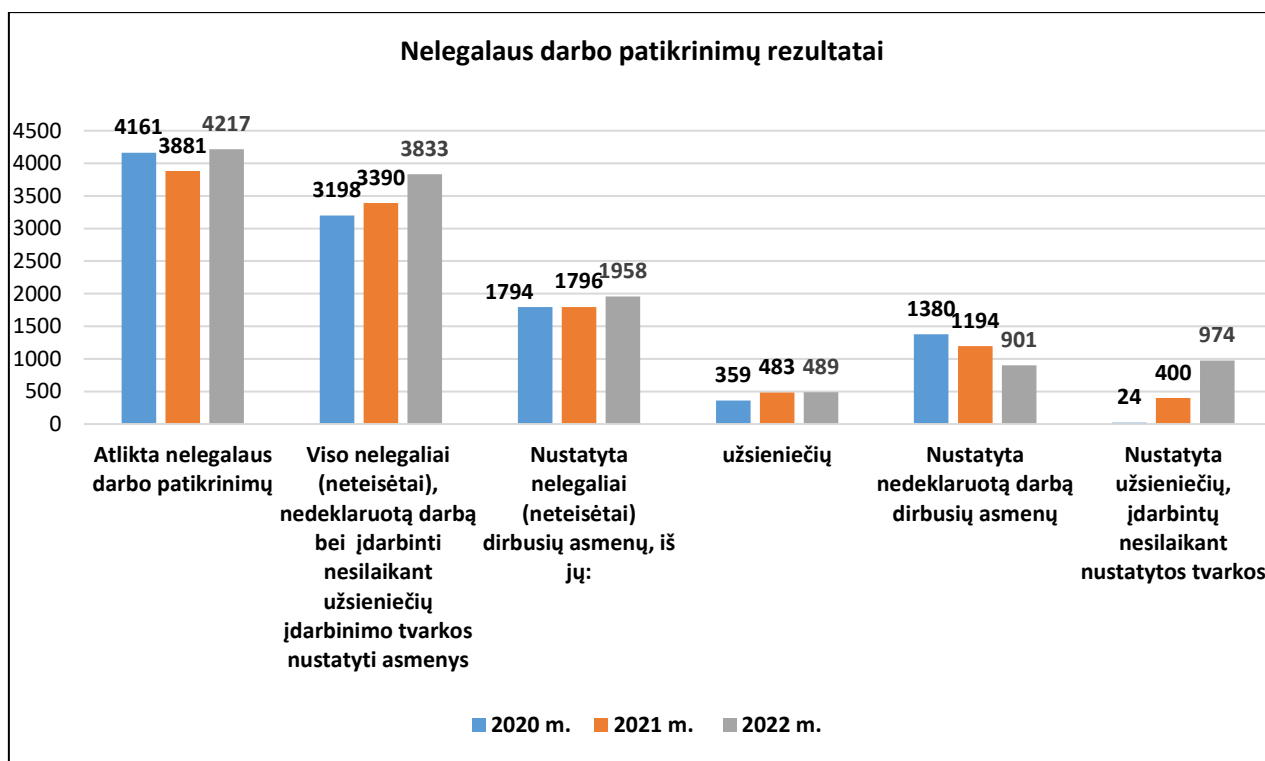
Slovėnijoje (SI) tiek už draudimo dirbti nedeklaruotą darbą pažeidimą, tiek už padėjimą dirbti nedeklaruotą darbą, tiek už nedeklaruoto užimtumo draudimo pažeidimą numatytos atskiros baudos darbdavių juridinių asmenų *atsakingiems asmenims*.

Įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties pakeitimai, susiję su trečiųjų šalių piliečių įdarbinimu, kai yra bausta už nelegalų darbą, nedeklaruotą darbą ar užsieniečių įdarbinimo tvarkos pažeidimus pagal Užimtumo įstatymą ar nelegalų darbą pagal Administracinių nusižengimų kodeksą

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija pateikė Vidaus reikalų ministerijai pasiūlymus dėl galimų Įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties (toliau – UTPĮ) pakeitimų, kurie numatytų išimtis UTPĮ 35 str. 1 d. 16 p. a) p.; 50 str. 1 d. 19 p. a) p.; 61¹ str. 2 d. 4 p.; 61¹ str. 3 d. 4 p.; 63 str. 1 d. 4 p.; 63 str. 2 d. 6 p., kai papildomi ribojimai būtų taikomi ne dėl visų užsieniečių įdarbinimo tvarkos pažeidimų pagal Užimtumo įstatymą (toliau – UĮ). Socialiniai partneriai konkrečius pasiūlymus dėl galimų UTPĮ pakeitimų taip pat turėtų adresuoti Vidaus reikalų ministerijai, kuri formuoja valstybės politiką migracijos srityje, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą (Migracijos politikos grupės vadovei Aušrai Grikevičienei (el. p. Ausra.Grikeviciene@vrm.lt) ir patarėjai Danutei Petrauskienei (el. p. Danute.Petrauskiene@vrm.lt).

Be to, VDI duomenys nerodo užsieniečių nedeklaruoto darbo ir užsieniečių įdarbinimo tvarkos pažeidimų mažėjimo tendencijos. Priešingai, tokių pažeidimų didėja.

Nelegalaus darbo kontrolės rezultatų pokyčiai³.

Neteisingų duomenų LDU pranešimuose pateikimo problematika

Klaidingas duomenų pateikimas atsispindi statistiniuose duomenyse. Tai neleidžia atlikti kokybiškos stebėsenos ir vertinti realios situacijos.

Pranešimas apie įdarbintą arba komandiruotą laikinai dirbti į Lietuvos Respubliką užsieniečių turi būti teikiamas ne formaliai, bet nurodant teisingus duomenis apie užsieniečių.

Augantis užsieniečių įdarbinimo tvarkos pažeidimų skaičius rodo vis dar augantį pažeidimų, kai LDU nepateiktas, skaičių, nors pareiga tokius pranešimus teikti galioja jau beveik 4 metus.

Nelegalaus darbo administracinių nusižengimų bylų nagrinėjimo teismuose ir VDI analizė

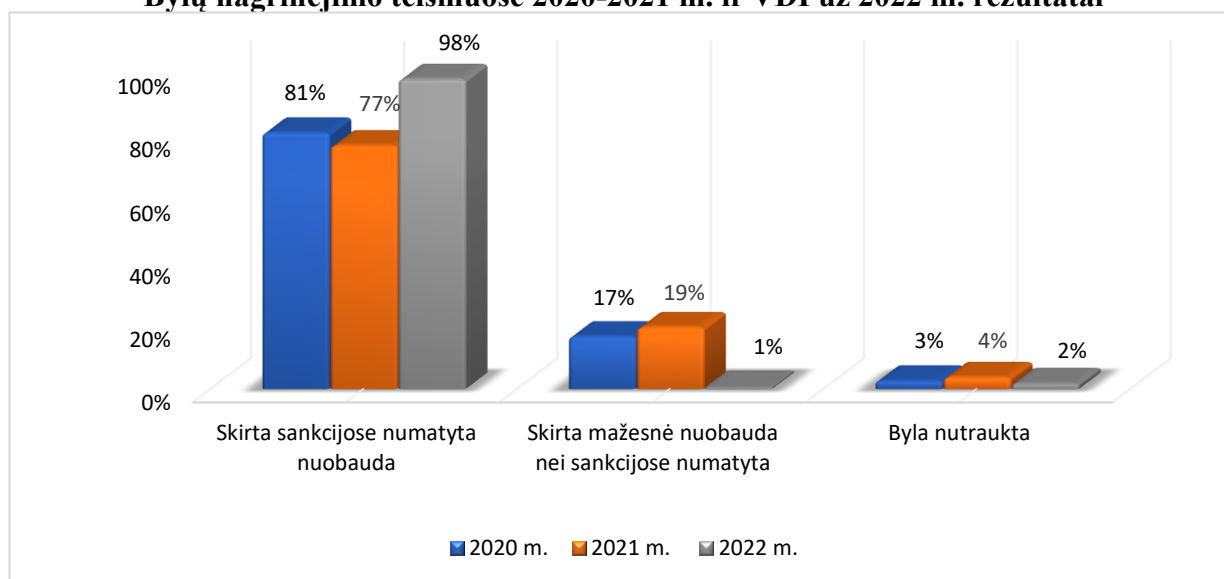
Nelegalaus darbo administracinių nusižengimų bylų nagrinėjimo teismuose ir VDI analizė yra pateikta 2022 metų ataskaitoje⁴.

Administracinių nusižengimų bylų dėl nelegalaus darbo nagrinėjimo teismuose ir VDI rezultatai pateikiami 2 grafike.

³ https://www.vdi.lt/PdfUploads/ND_ataskaita_2022.pdf

⁴ [2020 METU ATASKAITA APIE DARBUOTOJŲ SAUGOS IR SVEIKATOS BŪKLE IR DARBO KODEKSO, DARBUOTOJŲ SAUGĄ IR SVEIKATĄ BEI DARBO SANTYKIUS REGLAMENTUOJANČIŲ ĮSTATYMŲ AR KITŲ NORMINIŲ TEISĖS AKTŲ VYKDYMĄ LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮMONĖSE \(vdi.lt\)](#)

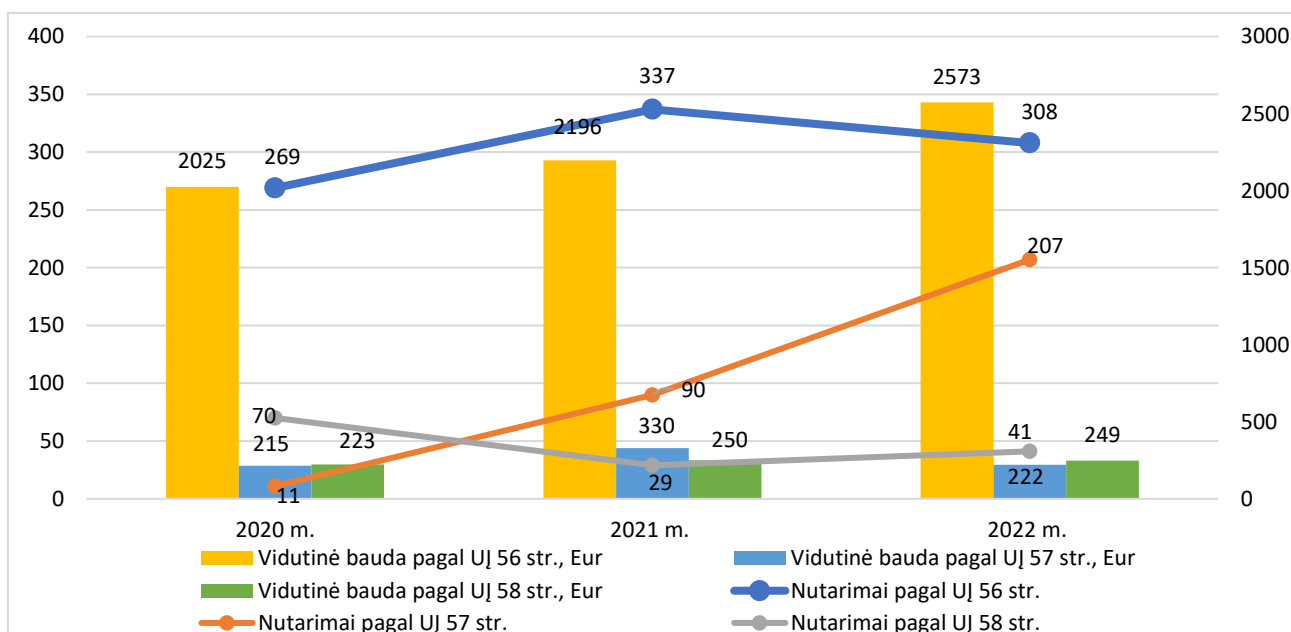
Bylų nagrinėjimo teismuose 2020-2021 m. ir VDI už 2022 m. rezultatai

Šaltinis: Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos duomenys

Priimtų nutarimų pagal UĮ skaičiaus ir juridiniams asmenims skirtų baudų vidurkio (Eur) dinamika pateikiama 3 grafike.

Priimtų nutarimų pagal UĮ skaičiaus ir juridiniams asmenims skirtų baudų vidurkio (Eur) dinamika 2020-2022 m.

Šaltinis: Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos duomenys

Toliau teikiama VDI informacija tiek už 2022 m., tiek už 2023 m. I ketv., kuri galėtų būti plačiau pakomentuota rugpjūčio 10 d. vyksiančio posėdžio metu.

2022 m. bei 2023 m. I ketv. apylinkių teismuose apskūsti 55 VDI nutarimai dėl ANK 95 (nelegalus darbas), ANK 100 (nedeklaruotas darbas), ANK 150 (nedeklaruota savarankiška veikla), ANK 362¹

(skaidriai dirbančio ID neturėjimas), ANK 505 (kliudymas VDI inspektoriams vykdyti veiklą, teisėtų reikalavimų nevykdymas) straipsnių pažeidimų. **8 VDI nutarimų atžvilgiu apylinkių teismai pakeitė nutarimus ir skyrė švelnesnę nuobaudą.**

Iš 55 VDI nutarimų, priimtų dėl ANK pažeidimų bei apskųstų apylinkės teismuose, **7 VDI nutarimai bendrosios kompetencijos teismų įsiteisėjusiomis nutartimis yra panaikinti.**

2022 m. bei 2023 m. I ketv. apygardų administraciniuose teismuose apskūsti 69 VDI nutarimai dėl UĮ 56 (nelegalus darbas), UĮ 57 (užsieniečių įdarbinimo ir informavimo apie įdarbintus arba komandiruojamus laikinai dirbti į Lietuvos Respubliką užsieniečius tvarkos pažeidimai), UĮ 58 (nedeklaruotas darbas), UĮ 59² (Skaidriai dirbančio ID pažeidimai) straipsnių pažeidimų. **6 VDI nutarimų atžvilgiu apygardų administraciniai teismai priėmė sprendimus pakeisti nutarimus ir skirti švelnesnę nuobaudą.** Iš 69 VDI nutarimų, priimtų dėl UĮ pažeidimų bei apskųstų apygardos administraciniuose teismuose, **2 VDI nutarimai, vadovaujantis apygardos administracinių teismų įsiteisėjusiais sprendimais, yra panaikinti.**

Pastebima, kad įprastai skundžiami tie nutarimai, kurie sukelia papildomas pasekmes, pvz., dėl užsieniečių įdarbinimo. *Plačiau posėdžio metu galėtų pakomentuoti VDI atstovai.*

Užimtumo tarnyboje registruotų asmenų statistika⁵

Užimtumo tarnyboje (toliau – UŽT) bedarbio statusu registruota ~153 tūkst. asmenų. Šiuo metu UŽT nėra identifikuojami bedarbiai dėl turimų skolų ar apribojimų disponuoti pinigineis lėšomis. Tačiau derinamas duomenų pasikeitimas su Registrų centru ir programuojami serveriai, kad tie duomenys būtų gauti.

UŽT darbo rinkai besirengiančio asmens statusu registruota ~24 tūkst. asmenų. Iš jų ~10 % (~2,7 tūkst.) yra nurodę kliūtį užimtumui – apribotą disponavimą pinigineis lėšomis⁶.

~200 asmenų buvo išregistruoti iš UŽT dėl nelegalaus darbo⁷. Tokie asmenys 6 mėn. praranda teisę registruotis UŽT.

Tikėtina, jog nelegaliai dirbantys asmenys vengia nepakliūti į institucijų akiratį, todėl nesiregistruoja UŽT.

Skolininkai užsieniečiai

Analizuojant skolininkus, buvo rasti ir iš analizės eliminuoti 417 skolininkai su nelietuviškais asmens kodais⁸. Jie turėjo vos 0,4 % (~6 tūkst.) visų bylų.

Kreditoriai pagal 2022-2023 m. bylų skaičių

Daugiausiai skolų bylų (63 %) priklauso valstybės institucijoms. Iš jų daugiausiai bylų turi – Valstybinė mokesčių inspekcija.

Privatiems juridiniams asmenims priklauso 32 % skolų bylų. Iš jų greitieji kreditai ir namų administratoriai turi po 1 % skolos bylų, o komunalinių paslaugų teikėjai – 4 %.

⁵ Užimtumo tarnybos 2023-08-01 duomenimis.

⁶ Dalis asmenų galėjo nurodyti kitą priežastį asmens besirengiančio darbo rinkai statusui gauti, tačiau taip pat turėti apribotą disponavimą lėšomis.

⁷ Duomenų laikotarpis: nuo 2022-07-01 iki 2023-08-01.

⁸ 2023-04-20 Antstolių informacinės sistemos (AIS) duomenimis.

Dauguma kreditorių nėra socialiai jautrūs (biudžetinės įstaigos, komunalinių paslaugų teikėjai, kredito įstaigos ir kiti juridiniai asmenys).

Socialiai jautriems kreditoriams (išieškant vaikų ir kitų asmenų išlaikymą periodinėmis išmokomis, žalos, padarytos suluošinimu ar kitokiu sveikatos sužalojimu, taip pat maitintojo gyvybės atėmimu, atlyginimą) išskaitų pakeitimai jokios įtakos neturės, nes išskaitų dydžiai liks nepakitę.

Tik 3 % skolų bylų sudaro kiti fiziniai asmenys, kuriems pakeitimai turės įtaką.

